

nomen naar de Filippijnen, en ging vandaar naar het terrein van den Bokseers-opstand in China. Er werd verteld, dat hij van den tocht tegen Peking een schilderij wilde maken. Een tentoonstelling van zijn nagelaten werken, die hier waarschijnlijk in den herfst zal gehouden worden, zal ons toonen, waarmee Werasjtsjagin zich de laatste jaren, toen hij niets meer exposeerde, heeft beziggehouden.

Dadelijk na het uitbreken van den grooten oorlog die nu gevoerd wordt tusschen Rusland en Japan, deed Werasjtsjagin de noodige stappen om op het oorlogsterrein te worden toegelaten. Koerapatkine, die al sinds den Turkschen oorlog met hem bevriend was, en als leerling van Skobelef, een bijzondere vereering had voor diens vriend Werasjtsjagin, stelde een heelen wagon te zijner beschikking, dien hij als atelier inrichtte. Zoo bleef de schilder eenigen tijd te Ljao-Jong, tot hij, het wachten moede, den strijd, die zich nog slechts op zee bij Port-Arthur bleef bepalen, van dichterbij wilde gaan zien. Werasjtsjagin werd overal doorgelaten op 't oorlogsveld, en zoo ook op de vloot. Op het vlaggeschip van admiraal Makarof heeft hem het noodlot getroffen. Zijn dood is als een ironische uitval van den snooden oorlog over 's menschen machteloos pogen hem te bestrijden.

St. Petersburg, Juni 1904.

NEDERLANDSCHE KERKEN. DOOR A. W. WEISSMAN. † †

I.

DE ST. BAVOKERK TE HAARLEM.

Het grootsche kerkgebouw, dat zich op de Markt te Haarlem verheft, is een werk der 15de eeuw. Wanneer wij bedenken, welk een weinig voorspoedige tijd dit voor de stad was, dan moeten wij er ons over verbazen, dat zulk een gedenkstuk toen tot stand gebracht kon worden. Het is echter een fragment gebleven, wat nog duidelijker dan thans te zien was, eer met de restauratie in 1875 werd begonnen.

De middeneeuwsche kerken worden in den regel als bewijzen voor de offervaardigheid

der geloovigen beschouwd. Doch zij zijn dit maar in zeer betrekkelijken zin, want er moesten, om de beurzen te openen, reeds toen middelen gebruikt worden, die geen hoog denkbeeld van de bereidwilligheid tot offeren geven.

In het laatst der 14de eeuw werd besloten, de toen aanwezige St. Bavokerk door een nieuwe te vervangen. Hertog Albrecht van Beieren, graaf van Holland, wist van Paus Bonifacius IX in April 1397 een bul te verkrijgen, waarbij de aflat van Portiuncula geschonken werd aan allen, die op den eersten Zondag na Pinksteren de St. Bavokerk bezoeken en voor den bouw geld geven zouden.

Toch was men in 1433 met het bouwen niet verder gekomen dan de muren van koortrans en zijbeuken, die van gebakken steen, met enkele onderdeelen van gehouwen steen, om de oude kerk, die bleef staan, waren opgetrokken. In 1434 werd de noorderkruisbeuk voltooid, in 1445 een begin met den zuiderkruisbeuk gemaakt; ook deze zijn in gebakken en gehouwen steen uitgevoerd. Blijkbaar bestond toen het voornemen, de St. Bavokerk slechts bescheiden hoogteafmetingen te geven.

De regeering van Filips van Bourgondië, als de Goede bekend, bracht voorspoed te Haarlem. De kas van kerkmeesteren vulde zich, en in de plaats van een kerk met drie beuken van gelijke hoogte, door houten gewelven gedekt, zooals hun voorgangers die bedoeld hadden, wenschten zij een basiliek, wier middenbeuk zich hoog boven de zijbeuken zou verheffen, en die geheel van steenen gewelven voorzien zou worden.

Den 30 September 1470 werd met twee bouwmeesters, Godevaert de Bosser en Steven Elen, gezegd Affelgem, de overeenkomst voor het groote werk gesloten. De oude kerk brak men af, en de zware zuilen, waarvoor de steen uit Antwerpen kwam, werden tusschen de beuken gesteld. In 1486 waren de muren van den middenbeuk op hun hoogte gebracht, en de zijbeuken in steen overwelfd. Ook met het overwelfen van de kruisbeuken wilde men beginnen.

Doch het bleek, dat de kruisbeuken, met